

Управління культури Полтавської
обласної державної адміністрації

Полтавська обласна бібліотека
для юнацтва імені Олесь Гончар

Василь Стус: дорогами мужності і болю

Методичні рекомендації
до 80-річчя від дня народження В. С. Стуса

ББК – 83.34(Укр)6
УДК – 021.4:012:82-94(477)Стус
С 88

Автор-укладач: Наталія Іванівна Фенько

Василь Стус: дорогами мужності і болю : методичні рекомендації до 80-річчя від дня народження В. С. Стуса / уклад. Фенько Н. І. ; Полтавська обласна бібліотека для юнацтва ім. Олесь Гончара. – Полтава, 2017. – 15 с.

Методичні рекомендації присвячені 80-річчю від дня народження В. С. Стуса – поета, прозаїка, перекладача, особистості, громадського діяча, який не лише прожив трагічне та яскраве життя, а й зумів втілити доростання Людини до рівня її долі та покликання у слові. Матеріали містять розробки наочних та масових форм роботи з юнацькою аудиторією. Подається список творів письменника, матеріалів про його життя та творчість, цитати та афоризми.

Видання адресоване бібліотечним фахівцям та вчителям-філологам.

Ярій, душе. Ярій, а не ридай.
У білій стужі сонце України.
А ти шукай – червону тінь калини,
на чорних водах – тінь її шукай,
де горстка нас. Малесенька шопта.
Лише для молитов і сподівання.
Усім нам смерть судилася зарання...

В. Стус

Український народ у ХХ столітті дав багато покутників за гріхи й радості покоління. Серед них і представники пера. Але Василь Стус – найсуворіший і найнепримиренніший. Він творив книгу великого національного болю, а разом з тим – сувору легенду свого життя.

Життя Стуса – це дорога через терни до зірок. Уявно пройдемо його етапами, доторкнімося серцем до великої людської трагедії й водночас високої вірності вибраному ідеалові.

Поет від Бога, який увібрав усі чари природи Подільського краю і гіркоту нашої історії, перекладач і літературознавець, який вільно почував себе в океані світового письменства, людина, яка не могла поступитися сумлінням і честю заради шматка хліба і тихого родинного затишку.

Він був водночас борцем і патріотом. Його ще за життя визнала літературна Європа. З 90-х років ХХ століття почала визнавати і Батьківщина, до якої з такими труднощами повертається духовна просвітленість і значний творчий набуток одного з найчутливіших, найтонших, найстражденніших ліриків нашого часу.

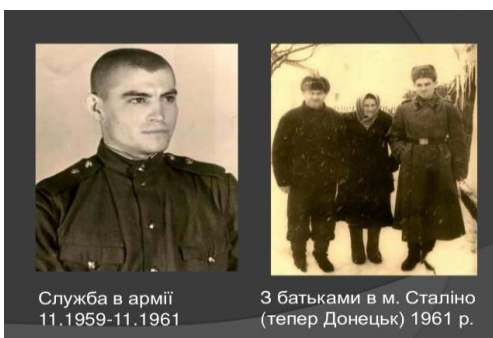
2018 року Василеві Семеновичу Стусу виповнилося б 80 років....

А починалося все в таємничий Святвечір – 6 січня 1938 року. У мальовничій Рахнівці на Вінниччині в родині Семена та Їлини Стусів народилася четверта дитина – син Василь. Попри цілковиту ворожість до влади, пронесену матір'ю поета через усе життя, саме революція уможливила шлюб його батьків – дочки заможного селянина та сироти, який прибився до села разом із військом. Не довго родина жила в цьому селі. Батько завербувався на Донбас, на хімічний завод, а згодом, туди, до міста Сталіно переїхала і матір з дітьми. Так Василь став донбасівцем. Нечасто приїздив він до рідного села, але воно йому запам'яталось назавжди. Село дало йому той генетичний код, без якого важко уявити характер і поетичне світосприймання Василя Стуса.

Ще не маючи шести років він пішов до школи. З 1944 по 1954 роки навчався в середній школі № 75 в селищі шахти № 10 м. Донецька, яку закінчив з відмінними оцінками.

1954-1959 роки – навчання на українському відділенні історико-філологічного факультету Донецького пединституту.

Василь читав дуже багато, просиджував у бібліотеці, глибоко вивчаючи вершинні досягнення світового письменства, світової культури взагалі, і особливо – праці філософів,

яких ляляли на лекціях, встигав постійно удосконалювати знання іноземних мов, а під час канікул щоліта працював у залізничній шляховій бригаді.

Закінчивши навчання у 1959 році, Василь поїхав учителювати до Таужнянської середньої школи Гайворонського району. Незабаром його призвали до армії. Служив спочатку в Лубнах, а потім на Уралі. Неначе сама доля знайомила його з тими місцями, де доведеться потім відбувати ув'язнення.

У 1961-1963 роках Василь Стус – викладач української мови та літератури СШ № 23 м. Горлівки, підземний плитовий шахти Жовтнева м. Донецька, літературний редактор обласної газети "Социалистический Донбас".

У журналі "Донбас" № 5 за 1962 рік під рубрикою "Зеленые всходы" опублікована його перша добірочка віршів.

Більш серйозною публікацією Василя була підбірка віршів у "Літературній Україні" з напутнім словом Андрія Малишка. Стус бере активну участь у роботі обласного літературного об'єднання і стає одним з незаперечних його лідерів.

З листопада 1963 року Василь Стус вступає до аспірантури інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка АН України з курсу "Теорія літератури". Тема дисертації – "Джерела емоційності художнього твору" (на матеріалах прози Л. Толстого, В. Стефаніка, Е. Хемінгуея, М. Пруста, А. Камю, В. Фолкнера).

Столичні журнали звертають увагу на творчо обдаровану людину. Журнал "Дніпро" в № 10 за 1963 рік публікує добірку з чотирьох віршів В. Стуса, а наступного 1964 року знову ж таки в 10-му номері – статтю "На поетичному турнірі".

У 1965 році в журналі "Зміна" (№ 1) опубліковано два вірші Стуса, у "Дніпрі" (№ 2) за цей же рік – стаття "Хай будем щирі", в якій ішлося про інтелектуальний рівень нашої поезії.

У Празі виходить антологія "Молода радянська поезія: українські автори", до якої включено три вірші Стуса в перекладі чеською.

У творчості Василя Стуса осібно стоїть праця аспірантських часів "Феномен доби". Це унікальна розвідка про Павла Тичину, про дивовижний талант поета та його злам, коли почалися репресії проти української інтелігенції.

4 вересня 1965 року в київському кінотеатрі "Україна" відбувся перегляд фільму С. Параджанова "Тіні забутих предків". Виступив режисер, за ним – Іван Дзюба, який закликав присутніх протестувати проти арештів близько двадцяти українських інтелігентів. Його гаряче підтримали В'ячеслав Чорновіл, Василь Стус, Михайлина Коцюбинська, Зінаїда Франко та інші.

Реакція керівництва інституту була негайною. Вже 20 вересня Василь Стус відрахований з аспірантури "за систематичне порушення норм поведінки аспірантів та співробітників наукового закладу..."

Менше ніж за рік Василь Семенович змушений змінити кілька місць роботи. І скрізь його знаходило "недремне око", чекало звільнення під вигаданим безглуздим приводом:

заборонено працювати не за фахом.

10 грудня 1965 року Стус одружився з інженером авіаконструкторського бюро О. К. Антонова – Валентиною Попелюх. Тієї ж зими він виступив на літературному вечорі з віршем "Не можу я без посмішки Івана...", який потім стоятиме першим серед віршів "наклепницького змісту" у судовому обвинуваченні.

12 січня 1972 року Василя Стуса заарештовано. Під час обшуку в нього було вилучено майже все написане за 15-17 років літературної роботи: вірші, критичні статті, прозові твори, переклади, а також багато книжок з його бібліотеки. 7 вересня того ж року Стуса, звинуваченого в "антирадянській агітації і пропаганді", Київський обласний суд засудив до п'яти років перебування в таборах суворого режиму та трьох років заслання. До лютого 1977 року Стус відбував ув'язнення в мордовських таборах, а заслання – в селищі Матросове Магаданської області, де працював гірником на рудні об'єднання "Северовостокзолото".

Мужньо перенісши всі незгоди перебування у в'язницях і на засланні, у серпні 1979 року із вкрай підірваним здоров'ям, Стус повертається до Києва.

Напередодні Московської олімпіади Щербицький наказав виселити з Києва злодіїв, повій і дисидентів. Василя Стуса у травні 1980 року заарештували, інкримінуючи йому листи до Сахарова, Лук'яненка, Григоренка та інших друзів, за вірші та "усну агітацію". Швидкий і неправий суд засудив Стуса до максимальної міри покарання – 10 років таборів особливого режиму і 5 років заслання; крім того,

наклав на нього 2200 карбованців судових витрат.

Етапували його в табір ВС-389/36 біля селища Кучино Чусовського району Пермської області. Там уже було багато його знайомих політв'язнів, засуджених повторно. Востаннє він бачився з рідними навесні 1981 року. Відтоді його щоразу позбавляли побачень "за порушення режиму". За найменше порушення – карцер, принизливі обшуки по 5-6 разів на день.

Вже й перебудова почалася, та вона не торкнулася табірної режиму. Влітку 1985 року до зони приїхала медична комісія. Викликали Василя. Він перелічив свої хвороби (був справді тяжко хворий), але комісія визнала його здоровим. Обізвав їх фашистами – потрапив у карцер.

Іншим разом наглядачі донесли на Стуса. Знову карцер. Це вже було занадто навіть за таких умов. І він сказав товаришеві по табору Бородіну, що оголошує голодування. Той запитав: "На скільки днів?" – "До кінця", – відповів поет.

Через декілька днів уже увесь світ знав, що на 47-му році життя (як і Шевченко) помер відомий правозахисник, український поет Василь Стус. Його було таємно поховано вночі на кладовищі села Борисово в могилі під номером 9. За кілька годин до приїзду дружини і сина.

А 19 листопада 1989 року в Києві на Байковому кладовищі відбулося перепоховання Василя Стуса і двох його побратимів Юрія Литвина та Олексія Тихого, замордованих у в'язницях і таборах. На плечах побратимів урочисто пливла сумними ярами Байкового кладовища вкрита червоною китайкою труна поета. Було тихо й безмовно, лише гайвороння чорними нотами серед темного віття голих дерев... За свідченнями очевидців, на похорони у непогоду з холодним пронизливим вітром зібралися понад 30 тисяч чоловік з різних куточків України. Такого Київ не бачив від часів перепоховання Тараса Шевченка 1861 року.

1989 року у Львові Українська асоціація незалежної творчої інтелігенції заснувала премію ім. Василя Стуса, яка згодом набула статусу Всеукраїнської.

У 1990 році Василя Стуса було реабілітовано.

1991 Василю Семеновичу Стусу посмертно присуджено Державну премію ім. Т. Г. Шевченка.

У селі Рахнівка, де народився поет, відкрито меморіальну дошку та пам'ятник поету, закладено парк на території в 1,9 га, де висаджено півтори тисячі дерев і кущів, обладнано музей-кімнату в рідній школі В. Стуса. Меморіальна дошка прикрашала і корпус філологічного факультету Донецького національного університету (колишнього педінституту), але барельєф було демонтовано, за словами очевидців, вночі. Раніше питання про знесення цього барельєфа обговорювалось на так званій сесії "парламенту" угруповання ДНР, присутні хотіли замінити його погруддям радянського розвідника Миколи Кузнєцова.

Біля входу в будівлю, де раніше розміщувався філфак ДонНУ, донеччани все одно лишають квіти.

У мережі Інтернет існує віртуальний музей Василя Стуса. В експозиції – рукописи, приватні речі, світлини українського поета, аудіозаписи його виступів, листи до друзів і колег та різні мистецькі інтерпретації його творів. Керівником проекту є літературознавець Дмитро Стус, син поета.

Привернути увагу користувачів юнацького віку до творчої спадщини В. Стуса та безпосередньо познайомити з величезною кількістю видань, що стосуються життя і творчості поета допоможуть наступні малі форми популяризації літератури.

Кожній бібліотеці або її структурним підрозділам пропонується підготувати *перегляди літератури*:

- *"... Поетом себе не вважаю. Маю себе за людину, що пише вірші";*
- *"Феномен ХХ століття";*
- *"Василь Стус – летюча зірка української літератури";*
- *"Василь Стус: шлях на Голгофу";*
- *"Василь Стус у сучасному українському просторі".*
- *книжкову виставку-портрет "Василь Стус: трагічний, величний і вічний".*

Епіграфом до книжкової виставки можуть бути наступні віршовані рядки:

*"Народе мій, до тебе я ще верну,
Як в смерті повернуся до життя...
Як син, тобі доземно уклонюсь
І в смерті з рідним краєм поріднюсь*

Назви розділів книжкової виставки можуть відповідати рядкам з творів Василя Стуса:

1. *"То шлях – правдивий. Ти - його предтеча".*
2. *"Не відлюбив свою тривогу ранню..."*
3. *"Він жив, любив і не набрався скверни".*
4. *"А все ж нестерпна безневинна кара..."*

Старшокласники та студенти філологічного та історичного факультетів часто звертаються за інформацією виключно за періодичними виданнями. Доцільним буде представлення **прес-діалогу**, присвяченого життєвому та творчому шляху письменника: **"Василь Стус – незламний лицар правди і свободи"**, **"Різьбяр власного духу"**, який буде складатися із заздалегідь підібраних актуальних статей, доповнених бібліографічним списком літератури. Радимо приділити увагу дописам, що стосуються не лише програмних творів, а й ознайомлять присутніх з маловідомими сторінками творчого доробку поета.

Варто пам'ятати, що масові заходи для молодіжної аудиторії повинні вирізнятися глибиною, високою інформативністю, різноплановістю, що сприяє підвищенню рівня знань та зацікавленості серед юнацтва.

Щоб зацікавити читачів, їм потрібно запропонувати не велику кількість подій та фактів з життя письменника, а його літературно-психологічний портрет. Для його створення найкращим матеріалом можуть бути спогади рідних, друзів, знайомих, сучасників поета, листи, щоденникові записи, літературознавчі розвідки, які варто розглянути під час **колективної лекції з елементами бесіди "Як добре те, що смерті не боюсь я..."** або **"Сховатися од долі не судилось..."**, в ході якої беруть участь як бібліотекар, так і запрошені на захід. Слід зазначити, що організація і проведення подібного заходу вимагає попередньої підготовки запрошених. Під час лекції можна продемонструвати документальний фільм про поета: **"Василь Стус. Феномен доби"** або короткометражний фільм **"День Незалежності. Василь Стус"** (роль поета виконав український актор і режисер Ахтем Сеїтаблаєв) з подальшим обговоренням.

В ході лекції радимо провести **дискусійну гойдалку "Ти і Василь Стус: лінії перетину"** за такими питаннями:

- Прочитання якого твору вплинуло на остаточне рішення Василя Стуса стати літератором?
- Що таке духовна велич людини і в чому вона виявляється?

- Що найбільше хвилювало поета? Наведіть приклади на підтримку вашої позиції.
- Зрада чого, за Стусом, означала втрату людиною себе самої?
- Який з українських літописів увійшов до назви одного з віршів поета?
- Хто з художників писав пейзажі, що дуже нагадували пейзажі Колими, де знаходився на засланні В. Стус?
- Чи актуальні твори В. Стуса в наш час?
- Чи був би Василь Стус щасливим в іншому суспільстві, якби не довелося перебувати за ґратами?
- Чи варто поступитися власним щастям заради загального добра?

Василь Стус є одним із поетів-шістдесятників, який жив за принципом – хто ж, якщо не я. Серед своїх ровесників він виділявся органічним злиттям у поезії інтелектуальної напруженості, складності світовідтворення з істинно національним, що сягало глибин народної естетики, моралі, світобачення. У своїх творах В. Стус розмірковує над сутністю людського існування, над пошуками шляхів у житті і боротьбі за вселюдську правду. Його глобальне значення історичного минулого Батьківщини, сумне сьогодні й відповідальність за майбутнє були злиті воедино.

Україна... Її у серці Стус вимріяв, а у житті захищав мужньо й непохитно. Захищав тоді, коли мало хто й вірив у неї ...

Для популяризації творчості поета, письменника, громадського діяча слід відвести важливу роль таким формам масової роботи, як **літературні дебати, літературно-мистецькі вечори, вечори-знайомства, літературні години, тематичні огляди**. Заходи, наприклад, можна провести за такими темами: "Доля, життя та поезія Василя Стуса", "Дозволь мені, мій вечоровий світе, упасти зерням в рідній борозні", "Феномен незнищенності Василя Стуса", "Ні. Вистояти. Вистояти. Ні - стояти".

При проведенні масових форм роботи необхідно звернути увагу на розкриття таких важливих питань, як три періоди творчості митця:

- **Дотюремний.** (Не публікували. Книга віршів вийшла у Брюсселі 1970 року "... І не скарають тебе душителям сибірами і соловками");
- **Тюремний.** (Самотність. Віра в Бога. Містичне відкриття. "Палімпсести", "Усе моє життя в інвентарі розбите...");
- **Прощальний.** (Період роздумів. Заборонено писати вірші в листах. Страх слова. "Птах душі", "Біда так тяжко пише мною").

Однією з поширених форм популяризації читання серед молодих користувачів є **поетичний альбом**. Саме цю форму роботи варто використати для популяризації творчості Василя Стуса. Назва може бути такою: "**Шлях до істини та високої справедливості на теренах Стусової поезії**".

Епіграфом до заходу можуть бути слова Василя Стуса:

"... Ми ще повернемося,
обов'язково повернемося,
бодай – ногами вперед,
але не мертві,
але не переможені,
але: безсмертні."

Перша сторінка альбому – "Минає час моїх дитячих вір. І я себе з тим часом проминаю", де варто розглянути ранні поезії поета, в яких він розмірковує над сутністю людського існування, над пошуками шляхів у житті і боротьбі за вселюдську правду ("Молодий Гете", "Утекти б од себе геть світ за очі", "Не можу я без посмішки Івана" (історична основа останньої поезії – арешт друга, літературознавця Івана Світличного у 1965 році).

Друга сторінка – "Що тебе клясти, моя недоле? Не клену. Не кляв. Не проклену..." Варто звернути увагу на збірки поета "Круговерть", та "Зимові дерева", які так і не побачили світу. Поезії цих збірок – це медитативні роздуми про те, як живе, як мусить жити людина, про незгасиму любов до України.

Третя сторінка альбому – "Як добре те, що смерті не боюсь я..." доречно присвятити табірним поезіям, в яких звучить мотив приреченості, трагічної долі, варто звернути увагу на збірку "Веселий цвинтар", що теж не вийшла друком та збірку "Палімпести", що складається з табірних віршів. Доцільно буде пояснити присутнім значення слова "палімпести" (давні пергаменти, з яких зітерто старий текст і по ньому написано новий, але старі письмена деінде все-таки проступають).

Четверта сторінка – "Народе мій, до тебе я ще верну, і в смерті повернуся до життя" розповість про деякі факти з табірної життя митця, про те, як перебуваючи в неволі поет вірить, що хай і після смерті, повернеться до свого народу, на Батьківщину.

Під час заходу доцільно використати спогади сучасників, відеоматеріали та інтерв'ю з його сином Дмитром.

Під час підготовки та проведення заходу пропонуємо також скористатися **висловами відомих критиків та літературознавців про Василя Стуса:**

Михайлина Коцюбинська: "Якщо скористатися Франковим визначенням, Василь Стус був "цілий чоловік". Рідко випадає зустріти людину такої цілісності, такої одержимості, такої чистоти. Він належить до тих, хто сприймає ідеї, моральні постулати й принципи екзистенціально, будуючи своє життя за цими законами.

"Поезія Стуса – це осмислене буття, роздуми над її місцями в суспільстві".

Віра Вовк: "Профіль Василя Стуса нагадував мені Данте в лавровому вінку, що його Рафаель увічнив на стіні Сикстинської каплиці".

Михайло Хейфец: "Василь Стус у найтяжчі хвилини життя твердо вірив, що вернеться до народу своїм словом, що край його почує..."

"Колись Кант сказав про дві дивні й величні речі: зоряне небо над людиною та моральний закон у людині. Ці слова нині часто згадують все. Але Василь Стус був одним із тих не дуже багатьох, кого це стосувалося сповна і владно. Був людиною морального абсолюту".

"Його ім'я сьогодні на устах не лише у знавців української літератури, а й у всіх, кому дорога Україна. Схиляються перед ним і поза Україною ті, кому випало читати його твори або довідатися про його долю та боротьбу".

"Одна річ – філософські муки вільного творчого духу в недосконалому, але відносно вільному суспільстві, й зовсім інша – муки думки та совісті людини в такому суспільстві, де і їй самій, і всьому народові зав'язано рота (не кажучи вже про страждання від концтабірних знущань)".

"... За своїм душевним складом і способом мислення, у своїх стосунках зі словом і, зрештою, в самопочутті Василь Стус був... поетом".

"Не Стус шукав конфронтації... Стусові нав'язували політичну боротьбу".

Іван Дзюба: "Це був інтелект могутній і тонкий, і притому інтелект постійно самовдосконалюваний, само нарощуваний ... Зрозуміло, що за нормальних умов вони розвинулись би у такій повноті, якої годі й уявити".

"Стус – це свіча у кам'яній пітьмі".

Євген Сверстюк: "В. Стус – це сумління у світі розхристаних і розмитих понять честі, правди, порядності".

Левко Лук'яненко: "В. Стус – це образ живої віри, живої єдності з Богом творіння, як частки української тверді".

Андрій Сахаров: "Закликаю всіх, кому дорога людська гідність і справедливість, виступати на захист Стуса".

До ювілейної дати письменника радимо також провести PR акцію **"Рекомендуємо почитати В. Стуса"**. З цією метою слід вийти на вулицю, в парк з книгами автора, щоб привернути увагу перехожих до його творчої спадщини.

Також рекомендуємо провести **вечір-посвяту "Не докорю нікому і ніколи, хіба на себе інколи позлюсь..."** або **"Василь Стус – поет незламної долі"**, де запрошені читатимуть вірші Стуса, також доцільно використати підбірку відео, де актори, популярні артисти естради читають вірші поета, доречно заслухати пісні на вірші поета у виконанні гурту "SCREAMERS" ("Як добре те, що смерті не боюсь я"), гурту "Незабуті" ("Терпи, терпи, терпець тебе шліфує"), пісню у виконанні Л. Тимощука "Б'ється серце, як пташа німе" (існує близько 15 оспіваних поезій Стуса).

Василь Стус відомий як обдарований перекладач творів визначних майстрів художнього слова, близьких йому за образною сутністю, спрямованістю й глибиною думки. Це – Й. фон Гете, Р. М. Рільке, Г. Лорка, М. Цветаєва. Цю сторінку творчості поета допоможе розкрити **віртуальна подорож "Василь Стус – поет-європеєць"**, **"Поезіє, красо моя, окрасо, я перед себе чи до себе жив?"**. В ході екскурсії варто звернути увагу на такі аспекти творчості митця:

Стус – літературознавець:

- літературні дослідження "Феномен доби" – аналіз поезій П. Тичини;
- участь у культурно-національному русі в м. Києві. (Клуб творчої молоді);
- літературно-критичні статті про творчість М. Гоголя, О. Блока, Б. Пастернака, І. Нечуй-Левицького, Марка Вовчка;
- використання у творах авторських новотворів (дзьобимось – сваримось; батожити – знущатися; жеврість – горіння, світло; зчужілий – той, хто став чужим), уживання складних слів (крилатолезо – гострий ніж; чорностав – ставок із мутною водою).

Стус – перекладач:

- німецька література: Й. В. фон Гете, Р. М. Рільке, Е. Кестнер;
- англійська література: Р. Кіплінг;
- французька література: А. Рембо;
- італійська література: Дж. Унгаретті;
- російська література: М. Цветаєва;

- ідиш: Б. Рахель.

Твори Стуса були перекладені англійською, німецькою, російською та іншими мовами світу.

Варто підкреслити, що Василь Стус залишається глибоко національним поетом. Він зумів відчутти і відобразити світ свого народу, нації у складних історичних "перепадах" минулого й сучасності, побачити ті зміни, які відбулися з часів Тараса Шевченка. З-поміж українських письменників ХХ століття доля Стуса найбільш схожа на Шевченкову. Обоє переслідувала імперія – відповідно царська та комуністична. Обоє зазнали заслання із забороною на творчу діяльність. В обох життя обірвалося на півдорозі (обоє померли у 47 літ). Водночас вони поцінуються не у своїй природній властивості як поети, яскраві творчі постаті, немислимі поза мистецтвом: у народній уяві обоє окреслюються передовсім як борці за зневажені людські права, за зганьблену національну гідність. Невипадково нині про українську літературу говорять: від Тараса Шевченка до Василя Стуса.

Доцільно буде провести **поетичний вечір-діалог** поколінь за матеріалами творчості та поезіями Т. Шевченка та В. Стуса. Назви можуть бути такими: **"Ви – безсмертя жива запорука"**, **"Схожість долі Василя Стуса і Тараса Шевченка"** або **"Що спільного й відмінного у світосприйманні Василя Стуса та Тараса Шевченка"**. Слід наголосити, що обидва поети через роки звертаються до сучасників, закликаючи зробити належні висновки, щоб не повторювались страшні картини, які пережила Україна.

Василя Стуса без перебільшення можна назвати совістю рідного народу. Йому вірний син України віддав до останку не лише талант, а й життя.

Стус виступає високим репрезентантом нашої культури. Його ім'я символічне для кінця ХХ століття. Проти течії, за найжорстокіших обставин він проніс у річище української традиції ідеали гуманізму й патріотизму і по-лицарськи зберіг вірність цим ідеалам до кінця. Власне, на ідеалістах тримається сенс культури, її засади

безкорисливості та відповідальності за духовну спадщину, за власну душу. Єдність життя та слова – це традиційний профіль поета.

Стус виконав своє призначення сина України і сина Планети, за першу він приніс себе у жертву, домігшись у Бога права на майбутнє. Для планети Василь Стус залишив поезії настільки високого рівня, що найкращі критики і літературознавці не знаходять їм рівних. "Я пишу вірші і гадаю, що колись то буде потрібно моему народові. А що мене мучать за них – то що ж зробиш?... Це вже доля, а долі не обирають..."

Висловлювання В. С. Стуса, що стали крилатими:

- "Перші уроки поезії – мамині. Знала багато пісень, і вміла дуже інтимно їх співати".
- "Поет – це людина. Насамперед. А людина – це, насамперед, добродій. Якби було краще життя, я б віршів не писав, а – робив би коло землі".
- "Ще ціную здатність чесно померти. Це більше за версифікаційні вправи!"
- "Я не націоналіст. Навпаки, я вважав за потрібне робити так, аби серед певної частини українців розвіяти дурман самозакоханости, антисемітизму... обмежености".
- "Мені здається, що живу не я,
а інший хтось живе за мене на світі
в моїй подобі..."
- "Терпи, терпи – терпець тебе шліфує,
сталить твій дух, ото ж терпи, терпи.
Ніхто тебе в недолі не врятує,
але й не зіб'є з власної тропи".
- "Яким мене мати вродила
І благословила в світи.
І добре, що не зуміла
Мене від біди зберегти".
- "І знов Господь мене не остеріг,
і знов дорога повилася.
Тож – до побачення – у просторі
і – до побачення у часі".

Твори Василя Стуса

- Стус В. Час творчості / В. Стус. – Київ : Дніпро, 2005. – 704 с.
Стус В. Небо. Кручі. Провалля. Вода / В. Стус. – Львів : Видавництво Старого Лева, 2016. – 409 с.
Стус В. С. Листи у вічність... / В. С. Стус. – Донецьк : ТОВ "ВКФ "БАО", 2012. – 272 с.
Стус В. Листи до сина / В. Стус. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2001. – 192 с.
Стус В. С. Вибране : поезії / В. С. Стус. – Донецьк : Донбас, 1998. – 208 с.
Стус В. Палімпест : вибране / В. Стус. – Київ : Факт, 2006. – 432 с.

Літературознавчі статті про Василя Стуса

- Гнатюк Н. Феномен Стуса / Н. Гнатюк // Слово Просвіти. – 2013. – 24-30 січня. – С. 7.
Загнітко А. В. Стус у сучасному українському просторі / А. Загнітко // Слово Просвіти. – 2016. – 16-22 червня. – С. 3.
Калинець І. Листи В. Стуса до Стефи Шабатури / І. Калинець // Дзвін. – 2015. – № 9. – С. 166-171.
Коцарєв О. Дерево з обрубаною верхівкою / О. Коцарєв // День. – 2014. – 7-8 лютого. – С. 23.
Куліш Н. Фатальний вересень Василя Стуса / Н. Куліш // Культура і життя. – 2013. – 8 листопада. – С. 8.
Ластівка І. Дорогами мужності і болю / І. Ластівка // Українська мова та література. – 2015. – № 4. – С. 30-38.

Масенко Л. Лист Василя Стуса до Андрія Малишка : історія нездійсненої спроби діалогу / Л. Масенко // Літературна Україна. – 2013. – 12 вересня. – С. 6.

Молчанова І. Василь Стус – поет і патріот / І. Молчанова // Українське Слово. – 2013. – 4-10 вересня. – С. 1, 8-9.

Музиченко Я. Кримінал проти Стуса / Я. Музиченко // Україна Молода. – 2015. – 5 лютого. – С. 8.

Накалюжна А. Доля, життя, поезія В. Стуса і В. Симоненка / А. Накалюжна // Все для вчителя. – 2013. – № 11. – С. 126-128.

Овсієнко В. Загибель В. Стуса / В. Овсієнко // Літературна Україна. – 2015. – 3 вересня. – С. 4-5.

Овсієнко В. У вірмен я просто закоханий... : з листів Василя Стуса / В. Овсієнко // Українська літературна газета. – 2016. – 8 липня. – С. 4-5.

Прокопенко М. Дві війни М. Стус : сестра поета і дисидента В. Стуса – про брата і життя у Донецьку між другою світовою й АТО / М. Прокопенко // День. – 2015. – 21-22 серпня. – С. 14.

Райбедюк Г. "Поет повинен бути людиною. Такою, що повна любові..." / Г. Райбедюк // Українська мова та література в сучасній школі. – 2013. – № 1. – С. 4-6.

Сверстюк Є. Василь Стус / Є. Сверстюк // Українська культура. – 2013. – № 3. – С. 48.

Семикіна Т. Десь між грудьми тече гірка калина: про інтимну лірику В. Стуса / Т. Семикіна // Відкритий урок. – 2013. – № 4. – С. 86.

Сиротенко В. Таборіві мотиви у творчості поетів-донбасівців В. Стуса, М. Руденка та І. Світличного / В. Сиротенко // Дивослово. – 2015. – № 9. – С. 56-60.

Сюндюков І. Подвиг людини Честі / І. Сюндюков // День. – 2015. – 4-5 вересня. – С. 7.

Тарнашинська Л. В. Стус : художньо-екзистенційний вимір межової свідомості / Л. Тарнашинська // Слово і час. – 2016. – № 3. – С. 44-52.

Чорновіл В. "Великий поет був великою Людиною" / В. Чорновіл // Україна козацька. – 2015. – № 11-12. – С. 12-13.

Ярошенко Р. Літературне підпілля – гріх чи реальність? / Р. Ярошенко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2013. – № 7-8. – С. 51-55.

Яструбецька Г. Творчість Василя Стуса і сучасна свідомість / Г. Яструбецька // Дивослово. – 2014. – № 7-8. – С. 64-67.

Науково-аналітичне видання

"Василь Стус: дорогами мужності і болю"

Методичні рекомендації
до 80-річчя від дня народження В. С. Стуса

Автор-укладач Наталія Іванівна Фенько

Редактор
Комп'ютерна верстка
Відповідальна за випуск

С. В. Сичова
О. М. Якубовський
М. Г. Максименко

Підписано до друку 12.12.2017. 15 стор. Тираж 3 прим.
Обласна бібліотека для юнацтва імені Олесь Гончара
36039, м. Полтава, вул. Гончара, 25а
<http://libgonchar.org>
E-mail: pobugonchara@ukr.net